

URTX

DOCUMENTS SOBRE QUATRE
RETAULES CONSTRUÏTS A L'ESGLÉSIA
DE SANTA MARIA DE TÀRREGA
(1747-1768)

Josep M. Llobet i Portella

DOCUMENTS SOBRE QUATRE RETAULES CONSTRUÏTS A L'ESGLÉSIA DE SANTA MARIA DE TÀRREGA (1747-1768)

**Josep M.
Llobet i Portella**

Professor del Centre
Associat de la UNED
de Cervera

La localització de diversa documentació que, en la seva major part, creiem inèdita ens permet oferir algunes notícies sobre quatre retaules construïts a l'església targarina de Santa Maria, que era el temple parroquial, durant la segona meitat del segle XVIII.¹ El primer d'aquests retaule fou col·locat a la capella de la congregació dels Dolors de Maria Santíssima, el segon a la capella de la confraria de Nostra Senyora de l'Esperança i la Puríssima Sang de Jesucrist, el tercer a l'altar major de l'església i el quart a la capella de la confraria de Nostra Senyora del Roser.

D'aquesta documentació localitzada, que es guarda als arxius històrics comarcals de Cervera i Tàrrega, donem, en aquest article, la transcripció dels catorze documents que considerem més importants.

1. Retaule dels Dolors de Maria Santíssima

D'aquest retaule només hem pogut localitzar el contracte, datat el 22 de maig de 1758, mitjançant el qual el mestre lleidatà Josep Miragueló es comprometia a daurar-lo (*Document número 1*).

No sabem quan aquest retaule fou construït i quin artista el fabricà. Hi ha qui l'atribueix a Pere Costa,² mentre altres ens diuen que solament la imatge de la Mare de Déu dels Dolors fou encarregada a l'esmentat escultor.³ Pere Costa el trobem treballant en algunes poblacions de la Segarra els anys centrals del segle XVIII.

Quant al treball de Josep Miragueló, aquest lleidatà havia de daurar el retaule dins un període de temps que anava des del mes de maig de 1758 fins al dia de Nadal del mateix any. Com a paga, rebria 400 lliures en cinc terminis. El retaule dels Dolors de Maria Santíssima

fou destruït l'any 1936. S'ha conservat, però, alguna fotografia d'ell (*Làmina número 1*).

2. Retaule de Nostra Senyora de l'Esperança, la Puríssima Sang de Jesucrist i les Santes Espines

La confraria de Nostra Senyora de la Esperança i la Puríssima Sang de Jesucrist, acollia els pagesos targarins. Els seus membres posseïen una capella on s'hi trobava el reliquiari de les Santes Espines,⁴ en la qual decidiren, l'any 1757, fer construir un retaule. A aquest efecte, presentaren una súplica a l'ajuntament targarí, mitjançant la qual demanaven permís per a allargar el presbiteri de la capella i fer un retaule que contindria un sagrari per a col·locar el reliquiari de les Santes Espines, paticions que foren acceptades.⁵

L'any 1758 es procedí a l'allargament de la capella pels mestres de cases targarins Ignasi Roca i Magí Ballester i l'any següent s'encarregà la construcció del retaule a Lluís Bonifaç,⁶ un escultor de Valls que havia presentat una planta de l'obra, en consideració «*a ser muy buena dicha planta y a la habilidad de dicho escultor*» (*Document número 2*). Els pactes, però, no foren escriturats fins a l'any 1760 (*Document número 3*).

El retaule s'obriria a la vila de Valls segons una traça elaborada prèviament i quedaria enllestit dins un termini que acabaria al final del mes de setembre de 1761. La fusta calia que fos d'álber, poll, xiprer o tell i l'escultor, a més del retaule, faria una imatge de Crist clavat a la creu, sis candelers, la sacra, l'evangeli i el lavabo.

Una vegada acabat, el retaule seria transportat a càrrec de la confraria des de Valls a Tàrrega. La confraria pagaria, igualment, les despeses de col·locar-lo, tant les relatives al

mestre de cases i manobres com les que es produïrien pel proveïment de guix, panys, frontisses i altres ferros necessaris. A més, faria fer un plint de pedra picada d'acord amb el model que enviaria l'escultor. Els membres de la confraria tindrien un mes, des de l'acabament del retaule, per a fer-lo visurar, però, en cas de portar-ho a terme, les despeses anirien al seu càrrec. El preu del retaule i els seus complements fou fixat en 875 lliures, les quals serien satisfetes en diverses pagues.

L'últim pagament del retaule es va realitzar el mes de desembre de 1764. En aquella data, Lluís Bonifaç reconeixia que havia rebut 75 lliures que eren la resta de l'import de la construcció del retaule de la confraria de Nostra Senyora de l'Esperança i la Puríssima Sang de Jesucrist (*Document número 6*).

Pocs mesos després d'acabat el retaule, els membres de la confraria acordaren fer-lo daurar i, a aquest efecte, pactaren amb dos germans de Barcelona anomenats Francesc Vinyals i Manuel Vinyals. Aquests pactes amb els dauradors, que s'escrripturaren el dia 4 de juliol de 1762, ens permeten saber que els mestres disposaven d'un any per a daurar el retaule, que l'esmentat retaule havia de ser daurat enterament amb or de vint-i-dos quirats, llevat de la imatge de Crist i algunes parts de les figures, que havien de ser encarnades, i del fons de la creu que calia que fos de lapislàtzuli. Les parts de les figures que no mostrassin la carn, com també els núvols i les ales dels àngels i dels serafins, serien daurades i estofades. També caldria que daurés els sis candelers, la sacra, l'evangeli, el lavabo i una petita imatge del Sant Crist (*Document número 4*).

Els dos germans dauradors rebrien, pels materials i el treball, la quantitat de 1.175 lliures i, en cas que l'obra resultés totalment satisfactòria, s'hi afegiria 25 lliures de gratificació. El pagament es faria en dos terminis.

Els dauradors degueren complir escrupolosament les seves obligacions, ja que un mes abans de la data estipulada Francesc Vinyals reconeixia que ja havia rebut les 1.200 lliures. Se'ls donà, doncs, la gratificació promesa (*Document número 5*).

Aquest retaule fou destruït l'any 1936. Dispossem, però, d'una fotografia on es pot veure la composició del retaule i el bon art de l'escultor Lluís Bonifaç (*Làmina número 2*).

3. Retaule de Santa Maria

El primer dia del mes de gener de l'any 1766, la construcció del retaule de l'altar major de

l'església de Santa Maria, de Tàrrega, fou adjudicada a l'escultor barceloní Bartomeu Soler, el qual havia competit amb el manresà Jacint Miquel i Sorts per tal d'aconseguir l'encàrrec. L'obra es faria d'acord amb el pla i el perfil que havia elaborat l'escultor vallenc Lluís Bonifaç⁷ (*Document número 7*).

Tres mesos després, es procedí a escripturar l'acord, document que ens concreta que el compromís de construir el retaule l'havien assumit dos escultors que eren pare i fill i s'anomenaven igual: Bartomeu Soler. El retaule es faria de fusta d'àlber, poll, tell o xiprer ben seca i tallada «de lluna», constaria de tres andanes, tindria un preu de 6.000 lliures, pagador en diverses parts, i es construiria dins un període de quatre anys. En acabar la primera andana, els escultors tindrien fets dotze candelers, la sacra, l'evangeli, el lavabo i una imatge de Crist clavat a la creu. Sabem que un dels dos fermances que sortiren en garantia dels escultors barcelonins fou Joan Güell, també escultor de Barcelona (*Document número 8*).

Adjudicada que fou l'obra, es presentà un nou oferiment fet per l'escultor Antoni Costa, de Berga, el qual es comprometia a construir el retaule per una sisena part menys del preu acordat (*Document número 9*). De moment, les autoritats targarines sembla que no feren massa cas a la pretensió de l'escultor berguedà, però la intervenció de les autoritats superiors comportà el cessament de l'obra (*Document número 10*).

Davant aquesta situació, Bartomeu Soler, pare, va fer presentar un requeriment als obrers de l'obra i sagristia de l'església de Santa Maria amb el qual demanava explicacions. Els obrers, però, li van contestar que l'afer es trobava en mans del bisbe de Solsona (*Document número 11*).

Aquest requeriment és un document interessant perquè ens informa que el retaule s'estava construint amb fusta d'àlber i que al treball hi intervenia, a més de l'esmentat Bartomeu Soler, tres escultors –un d'ells era, sens dubte, el seu fill Bartomeu Soler– i tres arquitectes –dos d'aquests arquitectes devien ser Pau Deltayrés i Eudald Deltayrés, que eren pare i fill i són esmentats al document número 10–, per la qual cosa l'obra ja es trobava avançada.

El problema es degué solucionar satisfactòriament, ja que a l'inici de l'any 1767 la primera andana del retaule es trobava acabada. Ho sabem perquè aquells dies els escultors rebren 630 lliures que eren la resta d'un import de 1.000 lliures que havien de percebre una

vegada enllestida la susdita primera andana, segons establien les condicions del contracte (*Document número 12*).

Un altre document del mateix any, datat el 25 d'octubre, ens fa suposar que en aquell temps ja es trobava construïda la segona andana del retaule, atès que els escultors havien rebut unes 3.000 lliures en total (*Document número 13*). Si llegim el contracte, veurem que hom estipula que es pagarà 1.000 lliures el dia que es faci aquest document, 1.000 lliures més en acabar la primera andana i altres 1.000 en acabar la segona andana. Només faltava, doncs, obrar la tercera i última andana del retaule, cosa que es degué fer durant els mesos següents.

Aquest retaule de l'altar major de l'església de Santa Maria, de Tàrraga, atès que es fixà un període de quatre anys per a la seva construcció i fou valorat en 6.000 lliures, una quantitat molt elevada, degué ser una obra monumental. Malauradament fou destruït per un incendi el 26 de maig de 1845.⁸

4. Retaule de Nostra Senyora del Roser

Un altre dels retaules destinats a l'església targarina de Santa Maria fou el de Nostra Senyora del Roser. Va ser contractat el primer dia d'octubre de 1768 entre els capitans de la confraria d'aquest nom i Bartomeu Soler, fill de l'escultor del mateix nom i també escultor (*Document número 14*).

Aquesta obra, com era habitual, s'havia de fer a partir d'una traça que mostrava el pla i el perfil del retaule. En aquesta ocasió, però, a l'altar de la capella que la confraria tenia a l'església parroquial ja hi havia escultures que representaven la Verge, el Cor de Jesús i uns àngels, per la qual cosa calia col·locar aquestes peces al nou retaule.

D'altra banda, a més de tot allò indicat a la traça, l'escultor hi havia d'afegir la representació de cinc misteris de goig, dos a cada costat

de la figura de la Verge i l'altre a la peanya o tron que la sostenia, i un conjunt de dotze candelers, una imatge de Crist clavat a la creu, la sacra, el lavabo i l'evangeli.

El retaule seria fet dins un període d'un any i l'escultor rebria en total 500 lliures, les quals li serien donades en quatre pagaments. Els membres de la confraria es reservaven el dret de fer visurar el retaule, una vegada acabat, en cas que ho creguessin convenient.

Aquest retaule també fou destruït l'any 1936 i només el podem observar mitjançant una fotografia (*Làmina número 3*).

5. Nòmina dels operaris esmentats als documents

Retaule dels Dolors de Maria Santíssima
- Josep Miragueló, daurador, de Lleida (1758).

Retaule de Nostra Senyora de l'Esperança, la Puríssima Sang de Jesucrist i les Santes Espines
- Lluís Bonifaç, escultor, de Valls (1759-1761).
- Francesc Vinyals i Manuel Vinyals, germans, dauradors, de Barcelona (1762-1763).

Retaule de Santa Maria
- Lluís Bonifaç, escultor, de Valls, autor de la traça (1765).
- Jacint Miquel i Sorts, escultor, de Manresa, pretendent refusat (1766).
- Antoni Costa, escultor, de Berga, pretendent refusat (1766).
- Joan Güell, escultor, de Barcelona, fermança (1766).
- Bartmeu Soler i Bartomeu Soler, pare i fill, escultors, de Barcelona (1766-1770).
- Pau Deltayrés i Eudald Deltayrés, pare i fill, arquitectes (1766).

Retaule de Nostra Senyora del Roser
- Bartomeu Soler, fill, escultor, de Barcelona (1768-1769).

Textos documentals

1

1758, maig, 22. Tàrrega

Josep Miragueló, daurador, de Lleida, es compromet a daurar el retaule de la congregació dels Dolors de Maria Santíssima, establerta a Tàrrega.

Arxiu Històric Comarcal de Cervera, Fons Notarial, Tàrrega, 22, Marià Terez i Mateu, *Manu-al*, 1757-1758, f. 199.

En la vila de Tàrrega, del bisbat de Solsona, a vint-y-dos dies del mes de maig, any de la nativitat del Senyor de mil set-cents cinquanta-y-vuit, de y sobre les coses avall escrites, per y entre lo reverent doctor Carlos Çanou y Riu, prevere y rector de la iglésia parroquial de Santa Maria, de dita vila, y en est nom corrector, lo reverent Joan Pau Borràs, prevere y beneficiat de dita parroquial iglésia, prior, los reverents doctor Ramon Viala y Joseph Grau, també preveres y beneficiats de la mateixa parroquial iglésia, Francisco Llopis y Anton Mestres, receptor, los quatre últims comicionats per la junta de la venerable congregació dels Dolors de Maria Santíssima, de la predita vila de Tàrrega, tinguda lo dia denou dels corrents mes y any en la capella de dita venerable congregació, de part una, y Joseph Miragueló, dorador, de la ciutat de Lleyda, de part altra, és estat pactat y capitulat lo següent: Primerament que los sobre anomenats, en nom y per dita venerable congregació, donan y concedeixen al dit Joseph Miragueló lo dorar lo retaule que-s troba acentat en dita capella, junt ab lo púlpit y grua de la llàntia corresponents a dit retaule, ab los pactes següents: Primo que la talla de dit retaule ha de ser dorada y a sos puestos bronsejada.

Ítem que en la arquitectura, ço és, los bossells, mitjas canyas, goletas, filets, gallons, òbuls y granets, ha de ser tot dorat y a sos puestos també bronsejat.

Ítem que todas las caras han de ser encarnadas y los dos àngels acolorits en flors de or a hont sia necessari o se requeresca.

Ítem que tots los plans de dit retaule han de ser jaspeats y las quatre columnas blavas en cops de or de petxina, podent fer visurar la obra en qualsevol estat y quant aparega.

Ítem que dega fer en lo dorar dit retaule tot lo necessari y convenient, encara que ab lo present no-s nòtia ni advertesca, per a què estiga ab la decència corresponent, ajustada als pactes sobre mencionats.

Ítem que serà de la obligació del dit Joseph Miragueló lo tenir concluhit lo dorar lo referit retaule per lo dia o festa de Nadal del Senyor del present y corrent any.

Ítem que, per tota la referida obra de dorar lo sobre dit retaule en la forma y pactes sobre mencionats, dita venerable congregació li donarà y pagarà quatre-centes lliures, moneda barcelonesa, a saber, cent lliures de comptants lo dia present, altres cent lliures dit dia o festa de Nadal del Senyor pròxim vinent del present y corrent any, setanta lliures per Nadal del Senyor de mil set-cents cinquanta-y-nou, altres setanta lliures per Nadal del Senyor de mil set-cents seixanta y les retants seixanta lliures per Nadal del Senyor de mil set-cents seixanta-y-un.

Tot lo que la una part a la altra vicitudinàriament promet atèndrer y cumplir y los sobre continuats pactes, segons que a càrrech de cada una vénen de haver-se de cumplir, tenir y servir, sens dilació, compensació ni excusa alguna, ab lo acostumat salari de procurador, restitució y esmena de totes missions y despeses, obligant, ço és, los dits reverents corrector, prior y comicionats de dita venerable congregació los béns y rèdits de esta y no los seus propis per tractar negoci ageno y lo dit Joseph Miragueló tots los béns y drets seus propis, mobles e immobles, haguts y per haver, ab renunciació, respective, a tota lley y dret de son favor.

Ítem lo dit Joseph Miragueló confessa y en veritat regoneix que en bona moneda de comptants, en presència del notari y testimonis infrascrits, ha rebut de dita venerable congregació, per mans de dit Anton Mestres, receptor, les dites cent lliures promeses donar de comptants lo dia present a compte de les dites quatre-centes, en testimoni del que firma la present època.

Y així ditas parts (que de conèixer-las lo notari infrascrit fas fee) ho atórgan y de sa respective pròpia mà firman en dita vila de Tàrrega, dia, mes y any sobre dits, essent presents per testimonis Joan Ignasi Terez, escriptent, y lo senyor Joseph Ignasi Çanou, ciutadà honrat de Barcelona, los dos de la mateixa vila.

Joan Pau Borràs, prevere, prior.

Doctor Ramon Viala, prevere.

Joseph Grau, prevere.

Francesch Llopis.

Anton Mestres.

Joseph Miragueló, dorador.

Devant de mi Mariano Terez y Matheu, notari.

2

1759, agost, 25. Tàrrega

Els membres de l'ajuntament de Tàrrega acorden autoritzar els majorals de la confraria de Nostra Senyora de l'Esperança i la Puríssima Sang de Jesucrist per tal que puguin contractar la fabricació del retaule de la capella

d'aquesta confraria amb l'escultor Lluís Bonifaç, de Valls.

Arxiu Històric Comarcal de Tàrrrega, Fons Municipal, *Consells*, 1758-1759, f. 306 v.

En las casas del común de la villa de Tàrrrega, en el día veynte y sinco del mes de agosto, año de mil setecientos sinquenta y nueve, convocados los magníficos doctor en derechos Juan Bautista Font, teniente de corregidor y alcalde mayor, Pablo Antonio Borrás, Mariano Lloses, Pedro Huguet, Antonio Vilar, Joseph Calull y Vallés y Juan Cisteró, regidores. [...]. Assí mismo fue consecutivamente propuesto que por los mayores de la devota cofradía de Nuestra Señora de la Esperansa y Puríssima Sangre de Jesuchristo de la parroquial iglesia de esta villa de Tàrrrega, con asistencia de Luis Bonifás, escultor, de la villa de Valls, presentes en este ayuntamiento, se ha enseñado y visto en él la planta que dicho escultor ha formado para el altar de dicha cofradía y para la insigne reliquia de las Santas Espinas que se ha de colocar en su capilla de dicha iglesia, a fin que, en caso convenga este ayuntamiento, se pueda hazer dicho altar según dicha planta, pareciéndole bien ella, y se pueda concertar la obra de aquél con el mismo escultor, por que, siendo pública y acreditada su habilidad, se haga con la debida perfección, sin exponerla a que, dándose al público subhasto, quedasse rematada a favor de escultor poco capás y resultasse el perjuicio que se considera se seguiría y el disgusto de que una obra tan pública no tuviesse el lucimiento que se requiere. Y assí resuelvan lo que les pareciere conveniente. Fue resuelto que conviene este ayuntamiento (respeto a ser muy buena dicha planta y a la habilidad de dicho escultor) que dichos mayores lo traten y ajusten como comprendieren conveniente.

3

1760, febrer, 10. Tàrrrega

Lluís Bonifaç, menor de dies, escultor, de Valls, es compromet a construir un retaule per a la capella de la confraria de Nostra Senyora de l'Esperança i la Puríssima Sang de Jesucrist, establerta a l'església de Santa Maria, de Tàrrrega.

Arxiu Històric Comarcal de Cervera, Fons Notarial, Tàrrrega, 22, Marià Terez i Mateu, *Manual*, 1759-1760, f. 93 v.

En nom de Déu. Sia notori a tots com en la vila de Tàrrrega, del bisbat de Solsona, a deu dies del mes de febrer, any de la nativitat del Senyor de mil set-cents y seixanta, de y sobre

les coses avall escrites, per y entre los honorables Francisco Llopis, Joan Francesch Ortís, Joseph Soler y Gassol y Ramon Puitg, pagesos y lo present y corrent any capitans de la devota confraria de Nostra Senyora de la Esperansa, erigida en la iglesia parroquial de Santa Maria de dita vila de Tàrrrega, de part una, y Lluís Bonifàs, menor de dies, escultor, de la vila de Valls, camp y archabisbat de Tarragona, de part altra, en rahó de fer y fabricar un retaule per la capella de dita devota confraria col·locada en dita parroquial iglesia, és estat pactat, convingut y ajustat lo següent: Primo que lo dit Lluís Bonifàs promet y se obliga en tenir fet, fabricat y col·locat en dita capella, en lo termini de dos anys, que comensaren en lo setembre del any pròxim passat de mil set-cents sinquanta-y-nou y finiràn per tot lo mes de setembre del any pròxim vinent de mil set-cents sexanta-y-un, un retaule ab los modo y forma que manifesta la planta firmada per ditas parts, la qual queda al present en poder del mateix Lluís Bonifàs y promet entregar sempre y quant per dits honorables capitans o sos successors en dit ministeri sia demanada, baix los pactes y condicions infrascrits y següents:

Primo que la fusta de dit retaule dega ser de albe, poll, xiprer o tell en lo tot o per parts, aixís com convinga.

Ítem que, concluhit que sia lo dit retaule, sia la obligació a costas y expensas de dita devota confraria lo fer-lo conduhir y transportar de dende la dita vila de Valls a esta de Tàrrrega y lo fer lo gasto als que lo plantaran en tot lo temps se plantarà y fins y a tant que ho estiga enterament.

Ítem que també sia obligació a costas y despesas de dita devota confraria lo mestre de cases, manobrers y guix necessaris per la fortificació de dit retaule en tot lo temps se plantarà, com també tots los panyes, frontissas y demás ferros necessaris per dit retaule y sa fortificació. Ítem que la mencionada devota confraria y a costas y expensas de esta dega fer obrar y treballar de pedra picada lo plinto de dit retaule ab lo modo y forma que dit Lluís Bonifàs enviarà la plantilla.

Ítem que lo dit Lluís Bonifàs, a més de dit retaule, dega fer un pontifical de una imatge de Sant Christo ab sa creu, sis candeleros, sacra, evangeli y lavabo.

Ítem que, si la dita devota confraria voldrà fer visurar lo dit retaule per si està conforme a la trassa, dega a costas de la mateixa confraria executar-ho dins lo termini de un mes de después que estarà plantat; altrament, dit termini passat, no deurà dit Lluís Bonifàs estar al judicat.

Ítem que, si en lo intermedí del temps prefigit per fer la obra de dit retaule esdevindrà morir lo dit Lluís Bonifàs, no estaran obligats sos hereus a completar-la si no voldran o no podran y, en est cas, sols estaran obligats a entregar la obra feta, junt ab la trassa, y a pa-

gar lo que a cas tinguin sobrepagat respecte al valor tindrà la obra treballada, estimada per dos escultors, elegidors un per cada part.

Ítem y finalment que dits honorables capitans, per ells y los seus en dita devota confraria y en carrech successors, prometen y se obligan en donar y pagar al dit Lluís Bonifàs y als seus per la obra de dits retaule y pontifical la quantitat de vuit-centas y setanta-y-sinch lliuras, moneda barcelonesa, en esta forma, a saber, dos-centes lliures lo dia present, les quals lo mateix Lluís Bonifàs confessa haver rebut en bona moneda de comptants a sas voluntats, conforme ab lo present, renunciant a la excepció non numeratae pecuniae y a tot altre dret, etc., afavorir lo puga, ne firma àpoca, altres dos-centes lliures del dia present a un any, altres dos-centes lliures conclosa que sia la obra y les restants dos-centes setanta-y-sinch lliures des del dia de conclosa la obra a un any. Tot lo que la una part a la altra vicitudinàriament promet atèndrer y cumplir y los pactes predits (segons que a càrrech de cada una vénen de haver-se de cumplir) tenir y servir, sens dilació, compensació ni excusa alguna, ab salari de procurador dins dita vila de Tàrrega deu sous y fora de ella vint sous barcelonesos, ab restitució y esmena de tots danys, gastos, interessos, missions y despeses, y ab obligació, ço és, los dits honorables capitans dels béns, drets y rèdits de dita devota confraria, no emperò dels seus propis per tractar negoci ageno, y lo dit Lluís Bonifàs dels seus propis, mobles e immobles, haguts y per haver, ab renunciació a tota lley y dret de son respective favor y ab jurament llargament.

Y així respectivament ho atórgan en dita vila de Tàrrega dit dia, essent presents per testimoni lo reverent Joseph Serra, prevere y rector del lloch del Talladell, y Salvador Bonet, pagès, de Verdú, y dits contrahents (als quals lo notari infrascrit fas fe conèixer) ho firman, a saber, de voluntat de dits Joan Francesch Ortís y Joseph Soler y Gassol, que diuhen no saben de escriurer, lo dit reverent Joseph Serra y los demés de sa pròpia respective mà.

Francisco Llopis.

Ramon Puig.

De voluntat de dits Joan Francesch Ortís y Joseph Soler y Gassol, Joseph Serra, prevere y rector.

Lluís Bonifàs, escultor y menor.

Devant de mi Mariano Terez y Matheu, notari.

[Al final:] Del compliment de la paga de est contracte és firmada àpoca en poder del mateix notari a 9 desembre 1764.

Francesc Vinyals i Manuel Vinyals, germans, dauradors, de Barcelona, es comprometen a daurar el retaule de la confraria de Nostra Senyora de l'Esperança i la Puríssima Sang de Jesucrist, establerta a l'església de Santa Maria, de Tàrrega.

Arxiu Històric Comarcal de Cervera, Fons Notarial, Tàrrega, 22, Marià Terez i Mateu, *Manual*, 1761-1762, f. 163 v.

En la vila de Tàrrega, del bisbat de Solsona, a quatre dies del mes de juliol, any de la nativitat del Senyor de mil set-cents seixanta-y-dos, de y sobre la contracta en rahó de dorar lo retaule de la devota confraria de Nostra Senyora de la Esperansa y Puríssima Sanch de Jesucrist, erigida en la iglésia parroquial de Santa Maria de dita vila de Tàrrega, té col·locat en la mateixa parroquial iglésia, per y entre los honorables Manuel Tella, Magí Tonijuan, Joseph Clèries, Mariano Joan, pagesos y lo present y corrent any capitans de dita devota confraria, Francisco Llopis, Joseph Solé y Gassol, Joseph Lluch y Pere Minguell, també pagesos y especialment deputedats per lo efecte infrascrit per lo capítol general de la mateixa devota confraria celebrat en la referida parroquial iglésia lo dia vint-y-tres de maitg pròxim passat del corrent any, y fent les infrascrites coses en seguiment y per compliment del previngut y resolt al dit capítol general, del que lo notari infrascrit, secretari de dita devota confraria, ab lo present fa fee, de part una, y los senyors Francisco Vinyals y Manuel Vinyals, germans, doradors, ciutadans de Barcelona, de part altra, se és pactat y capitulat lo següent:

Primerament que los dits senyors Francisco y Manuel Vinyals prometen y se obligan en dorar lo sobre dit retaule dins lo termini de un any, del dia present en avant contador, en la forma següent:

Primo que lo dit retaule ha de ser dorat enterament de or de vint-y-dos quilats, a excepció del Sant Christo y figures, que han de ser encarnats en tot lo que és necessari, y lo fondo de la creu ha de ser de lapislàoli.

Ítem que les figures en tot lo que no són encarnades han de ser dorades y estufades en bona forma, junt ab los núvols y ales de àngels y serafins en totes les parts convinga, ab les colures que requerèscan.

Ítem que los pedestrals deuen ser dorats en tot lo que conté la talla y lo camp jaspeat.

Ítem que la graderia hi ha de haver de dende'l paviment fins a la mesa del altar, per quant a de servir lo retaule per monument, deu ser la motllura dorada y lo demés de jaspe blanc. Ítem que se deu dorar un pontifical de sis candeleros, sacra, lavabo y evangeli, y una petita imatge de Sant Christo per posar sobre de la primera hurna.

Ítem que sie facultatiu als capitans y diputats, antes de posar lo or, fer regonèixer per persona de sa satisfació per si lo que se ha de dorar està ben escatat, enguixat y límpia, y sens cubrir la escultura.

Ítem que lo dorar lo retaule enterament se deu entèndrer en lo tot que alcànsia la vista de dende la capella, puitg no-s concidera necessari ni és de estil dorar-se lo que no-s pot vèurer.

Ítem que las bastidas y demás que acàs puga convenir necessari que no pertanga a dorador deu ser a càrrech y obligació de la confraria.

Ítem que lo dorar lo sobre dit retaule ab la forma y circumstàncias dalt expressadas queda consert y ajustat en la quantitat de mil cent setanta-y-sinch lliures, moneda barcelonesa, y, a més, en vint-y-sinch lliures més de gratificació en lo cas que se promet la confraria de ser la obra a tota satisfació, la qual deu ser pagada en esta forma, a saber, nou-centes lliures dins lo dit termini de un any, del dia present en avant comptador, aixís com se necessitaran per donar compliment a la paga del or y a sa manutenció, y les restants dins lo termini de altre any después immediatament següent.

Tot lo que la una part a la altra vicitudinàriament promet atèndrer y cumplir y los sobre continuats pactes, segons que a càrrech de cada una de elles vénen de haver-se de cumplir, tenir y servir, sens dilació, compensació ni excusa alguna, ab lo acostumat salari de procurador, restitució y esmena de totes missions y despeses, per al compliment de tot lo que oblígan, a saber, los dits capitans y deputats tots los béns, rèddits y emoluments de dita devota confraria y los dos dits germans Francisco y Manuel Vinyals tots y qualsevols béns y drets seus y del altre dels dos a soles, mobles e immobles, haguts y per haver, ab renunciació al benefici de novas constitucions, divididoras y cedidoras accions, y a la epístola del emperador Adrià, consuetut de Barcelona, que parla de dos o més que in solidum se oblígan, y tots renuncian a tota altra lley y dret de son respective favor.

Y així respectivament ho atórgan y espontàneament júran a Déu y a sos sagrats quatre evengelis las sobre ditas cosas atèndrer y cumplir y no contravenir-las per alguna causa o rahó en dita vila de Tàrrega, dia, mes y any dalt dits, essent presents per testimonis en quant al atorgament y firma de tots, menos dels dits Manuel Tella y Joseph Solé y Gassol, Joan Ignasi Terez, notari públich, y Anton Colomines y Cisteró, pagès, los dos de la mateixa vila, y dits contrahents (als quals lo notari infrascrit fas fee conèixer) ho firman, ço és, de voluntat de dits Magí Tonijoan, Mariano Joan, Joseph Lluch y Pere Minguell, que diuhen no saben de escriurer, lo dit Joan Ignasi Terez y los demás de sa pròpia respective mà.

Francisco Llopis.

Joseph Clèries.

Francisco Vinyals.

Manuel Vinyals.

De voluntat de dits Magí Tonijoan, Mariano Joan, Joseph Lluch y Pere Minguell, Joan Ignasi Terez.

Y en quant al atorgament y firma de dits Manuel Tella y Joseph Solé y Gassol, que las sobre ditas cosas han atorgat y firmat en dita vila de Tàrrega lo dia denou del mes de agost del mateix any, han estat presents per testimonis misser Ramon Terez, de la mateixa vila, y Joseph Castanyé, dit del castell, pagès, de la de Guimerà, y coneguts per mi lo notari infrascrit ho firman, a saber, lo dit Manuel Tella de sa pròpia mà y de voluntat de dit Joseph Solé y Gassol, que diu no sap de escriurer, lo dit misser Ramon Terez.

Manuel Tella.

De voluntat de dit Joseph Solé y Gassol, firmo jo misser Ramon Terez.

Devant de mi Mariano Terez y Matheu, notari. [A la part superior del f. 164:] És pagat lo concert ab àpoca definitiva en poder del mateix notari a 4 juny 1764.

5

1764, juny, 4. Tàrrega

Francesc Vinyals, daurador, ciutadà de Barcelona, reconeix haver rebut 300 lliures, que són la resta de l'import de daurar el retaule de la confraria de Nostra Senyora de l'Esperança i la Puríssima Sang de Jesucrist, establerta a l'església de Santa Maria, de Tàrrega.

Arxiu Històric Comarcal de Cervera, Fons Notarial, Tàrrega, 22, Marià Terez i Mateu, *Manual*, 1763-1764, f. 271.

En la vila de Tàrrega, bisbat de Solsona, a quatre dies del mes de juny, any de la nativitat del Senyor de mil set-cents seixanta-y-quatre, Francisco Vinyals, dorador, ciutadà de Barcelona, de son grat y certa ciència, confessa y en veritat regoneix a Salvador Serra, Andreu Tella, Joseph Nuet, Francisco Monfà, actuals capitans de la devota confraria de Nostra Senyora de la Esperansa y Puríssima Sanch de Jesuchrist, erigida en la iglésia parroquial de Santa Maria de dita vila de Tàrrega, Joseph Solé y Gassol, Joseph Lluch y Pere Minguell, comissionats y deputats (junt ab Francisco Llopis, difunt) per lo capítol general de dita devota confraria celebrat en dita parroquial iglésia lo dia vint-y-tres de maitg del any mil set-cents seixanta-y-dos per lo efecte de dorar lo retaule de esta, tots pagesos de la mateixa vila de Tàrrega, encara que ausents, y al notari infrascrit per ells present y acceptant, que, en bona moneda de comptants, en presència del notari y testimonis infrascrits, per

mans de Ramon Nogués, pagès, de la referida vila, y clavari de la mateixa devota confraria, pagant per y de diners de esta, li han donat y pagat la quantitat de tres-centes lliures, moneda barcelonesa, que són y li cedeixen, a saber, dos-centes setanta-y-sinch lliures per compliment y entera paga de aquelles mil cent setanta-y-sinch lliures per les quals concertaren ab ell lo dorar lo dit retaule en virtut del estipulat y pactat ab acte rebut en poder del notari infrascrit a quatre de juliol de dit any mil set-cents seixanta-y-dos y les restants vint-y-sinch lliures per la gratificació que ab lo mateix acte se li prometé en lo cas de ser la obra a tota satisfació. Y diu per compliment y entera paga com haja rebut les restants nou centes lliures, ço és, tres-centes lliures lo dia vint de agost, quatre-centes lliures lo dia vint de desembre de dit any mil set-cents seixanta-y-dos y dos-centes lliures lo dia vint de mars de mil set-cents seixanta-y-tres, ab tres diferents àpocas per ell firmadas y rebudas en poder del notari infrascrit en dits tres respective calendaris.

En testimoni del que lo dit Francisco Vinyals (que de conèixer-lo lo notari infrascrit fas fee) atorga y de pròpia mà firma la present àpoca en dita vila de Tàrrega, dia, mes y any dalt notats, essent presents per testimonis Joan Ignasi Terez, notari públich de la mateixa vila, y Magí Queraltó, pagès, de la de Ciutadilla.

Francisco Vinyals, dorador.

Devant de mi Mariano Terez y Matheu, notari.

6

1764, desembre, 9. Tàrrega

Lluís Bonifaç, escultor, de Valls, reconeix haver rebut 75 lliures, que són la resta de l'import de la construcció del retaule de la confraria de Nostra Senyora de l'Esperança i la Puríssima Sang de Jesucrist, establerta a l'església de Santa Maria, de Tàrrega.

Arxiu Històric Comarcal de Cervera, Fons Notarial, Tàrrega, 22, Marià Terez i Mateu, *Manual*, 1763-1764, f. 473 v.

En la vila de Tàrrega, bisbat de Solsona, a nou dies del mes de desembre, any de la nativitat del Senyor de mil set-cents seixanta-y-quatre, don Lluís Bonifàs, acadèmich real y escultor, en la vila de Valls, camp y archabisbat de Tarragona, populat, de son grat y certa ciència, confessa y en veritat regoneix als honorables Salvador Serra, Andreu Tella, Joseph Nuet y Francisco Monfà, pagesos, de dita vila de Tàrrega, actuals capitans de la devota confraria de Nostra Senyora de la Esperansa y Puríssima Sanch de Jesuchrist, erigida en la iglésia parroquial de Santa Maria de dita vila de Tàrrega, presents, que en bona moneda de

comptants, a ses voluntats, li han donat y pagat la quantitat de setanta-y-sinch lliures, moneda barcelonesa, que són y li cedeixen per compliment y entera satisfació y paga de aquelles vuit-centes setanta-y-sinch lliures per preu de les quals la dita devota confraria concertà ab ell lo fer un retaule de ella en la capella de la mateixa devota confraria, construhida en dita parroquial iglésia, conforme de dit concert, obligacions de dita fàbrica y de la paga de dita quantitat apar ab acte rebut en poder del notari infrascrit a deu de febrer de mil set-cents y seixanta. Y diu per compliment y entera paga com tinga rebudes les restants vuit-centes lliures de la paga, de les quals consta per àpocas y recibos que vol vingan compresas y compresos ab la present per a què una mateixa quantitat no aparega ser dues vegades pagada. Y per ço, renunciant a la excepció non numeratae pecuniae, lleys de la entrega y demés de son favor, en testimoni de ditas coses lo dit confitent (que de conèixer-lo lo notari infrascrit fas fee) atorga y de pròpia mà firma la present àpoca en dita vila de Tàrrega, dia, mes y any dalt notats, essent presents per testimonis Joan Ignasi Terez, notari públich, y Pau Fontanet, argenter, los dos de la mateixa vila. Lluís Bonifàs.

Devant de mi Mariano Terez y Matheu, notari.

7

1766, gener, 1. Tàrrega

Els membres de l'ajuntament de Tàrrega acorden demanar l'assistència del rector, els capitans de la comunitat de preveres i els obrers de l'església de Santa Maria, de Tàrrega, per tal d'adjudicar la construcció del retaule de l'altar major de l'església esmentada, d'acord amb el pla i el perfil de l'obra elaborats per Lluís Bonifaç, escultor, de Valls. Posteriorment, l'obra es adjudicada a Bartomeu Soler, escultor, de Barcelona.

Arxiu Històric Comarcal de Tàrrega, Fons Municipal, *Consells*, 1765-1766, f. 186.

[Al marge esquerre:] Para la construcción del retablo mayor de la parroquial de la presente villa. En las casas del común de la villa de Tàrrega, obispado de Solsona y corregimiento de Lérida, el dia primero del mes de enero, año de mil setecientos y sesenta y seis, convocados y congregados en ayuntamiento los magníficos doctor Francisco Escorcell, Ramon Borrás, Jayme Gibert, Joseph Codina, Antonio Mata y Silvestre Vilardosa, regidores, presidiendo el dicho doctor Francisco Escorcell, regente la vara, por falta de theniente de corregidor y alcalde mayor, y aciendiendo el bachiller en derechos Joseph

Solsona y de Coll, síndico procurador general. Fue propuesto que, habiéndose avisado por cartas a diferentes escultores de los de mayor habilidad de este principado de Cataluña por si querían entender en la obra del retablo u altar mayor de la iglesia parroquial de Santa María, de esta villa de Tàrrega, tan necesario por lo muy indecente, una perspectiva que tiene antigua el presbiterio, habiéndosele aplasado el último día del próximo pasado año y el día presente para acistir, si quiziessen, al remate de dicha obra, solamente han comparezido dos, que son Bartholomé Soler, ciudadano de Barcelona, y Jacinto Miquel y Sorts, ciudadano de Manreza, sugetos, uno y otro, según buenos informes, a quienes se puede fiar, no habiendo comparezido otros por pretender se les costeara el gasto de venida, detención y buelta. Y por ende véase lo que para el mayor acierto se pueda y deva practicar. Fue resuelto que, supuesto que después de el ayuntamiento los más interezados en la iglesia parroquial son el retor y comunidad de presbíteros y la obra de ella y su sacristía, se llamen y coviden a dicho retor y capitanes de dicha comunidad y a los obreros de dicha obra y sacristía para que con concurrencia de todos se dé la referida obra con mayor acierto al que de dichos dos concurrentes por menor precio se obligue a hazerla según el plano y perfil hechos y executados para la misma obra por Luiz Bonifás, escultor, de la villa de Valls. Y, habiéndose pasado recado a los reverendos doctor Carlos Çanou y Riu, presbítero y retor de dicha parroquial iglesia, Lorenzo Calbis, Joseph Vila y Andrez Lluelles, capitanes de dicha comunidad, y a los magníficos doctor Francisco Rubinat y Mariano Lloses, regidores primero y segundo de dicha villa en mil setecientos y sesenta y quatro, y como a tales (junto con dichos regidores, doctor Carlos Çanou y Riu, retor, y Lorenzo Calbis, capitán primero de dicha comunidad) obreros de la obra y sacristía de la ya dicha parroquial iglesia, y convocados todos, con acistencia de los secretarios Mariano Terez y Matheu y Juan Ignacio Terez, que lo son de dicho magnífico ajuntamiento, alternativamente, uno después de otro, han sido llamados a dicha convocatoria los dos ya dichos escultores Bartholomé Soler y Jacinto Miquel y Sorts y, preguntados por qué precio querían emprender la construcción de la obra del referido retablo, executándola según el plano y perfil enunciados, que ya tenían bien vistos, y dando sus posturas alternativamente, el uno separadamente del otro, por billetes de su mano y letra, el que por menor precio ha ofrezido obligarse en executarla ha sido el dicho Bartholomé Soler, mediante las condiciones que a uno y otro se habían ya de antes manifestado por escrito y al qual se ha concedido por la suma de seis mil libras, moneda barcelonesa.

Y, para hasta que la contracta se reduzga por escritura pública en que el nominado impressario presente sus fiadores y conste en ínterim de la verdad, sa han firmado todos los concurrentes y el escultor Bartholomé Soler, impressario de la dicha obra, al pie de dichas condiciones, mediante las quales se le ha concedido.

8

1766, abril, 4. Tàrrega

Bartomeu Soler, major de dies, i Bartomeu Soler, menor de dies, pare i fill, escultors, de Barcelona, es comprometen a construir un retaule per a l'altar major de l'església de Santa Maria, de Tàrrega.

Arxiu Històric Comarcal de Cervera, Fons Notarial, Tàrrega, 22, Marià Terez i Mateu, *Manual*, 1765-1766, f. 141.

En nom de Déu. Sia notori a tots com en la vila de Tàrrega, del bisbat de Solsona, a quatre dies del mes de abril, any de la nativitat del Senyor de mil set-cents seixanta-y-sis, de y sobre les coses avall escrites, per y entre los reverents doctor Carlos Çanou y Riu, prevere y rector de la iglésia parroquial de Santa Maria de dita vila de Tàrrega, Llorens Calbis, prevere y lo present y corrent any capità en orde primer de la reverent comunitat de preveres de dita parroquial iglésia, y lo magnífich doctor en medicina Francisco Escorcell, en lo any pròximament passat regidor decano de la universitat de la mateixa vila de Tàrrega, y en dits respectives noms obrers de la obra y sacristia de la mateixa parroquial iglésia, junt ab lo discret Ramon Borràs, notari públich y en dit pròxim passat any regidor en orde segon de dita universitat, ausent, de part una, y Barthomeu Soler, major de dies, y Barthomeu Soler, menor de dies, pare y fill, escultors, ciutadans de Barcelona, de part altra, és estat capitulat, convengut y ajustat lo següent:

Primo que dits reverents y magnífich obrers, en seguiment y per compliment del resolt en la junta celebrada en las casas de la universitat de dita vila de Tàrrega lo dia primer del mes de janer pròxim passat del corrent any per lo magnífich ajuntamiento de thinent de corregidor y regidors de dita vila y per los reverents y magnífichs obrers de ditas obra y sacristia y del resolt y convengut en ella, de què consta ab un paper lo mateix dia primer de janer pròxim passat format y firmat de pròprias mà y firma de tots los concurrents que conté las condicions que avall se insertaran, de son grat y certa ciència, per ells, en dit nom, y los seus en dita obra y ministeri successors, dónan y concedeixen a dits Barthomeu Soler, major, y

Barthomeu Soler, menor, pare y fill, escultors, ciutadans de Barcelona, com a per menor quantitat oferints lo fer y executar la infra escrita obra, en concurs de altre escultor en lo acte de la referida junta presents y avall acceptants, lo fer y fabricar lo retaule major de dita parroquial iglésia de Santa Maria de Tàrrega. Y dita concessió fan, en dit nom, y fer entenen aixís com millor dir y enténdrer se pot; baix, emperò, las condicions formadas en la mencionada junta, que són del tenor següent: «Condicions mediant las quals la vila de Tàrrega donarà a fabricar lo retaule major de sa parroquial iglésia:

Primo que dega ser fet de fustas de albe, poll, tell o xiprer ben secas y talladas de lluna y posadas en los respectives paratges a hont convinga cada qualitat de fusta.

Ítem que tota la obra de dit retaule y lo plantar-la dega ser a càrrech y obligació del escultor ab qui se ajustarà, menos en lo pertanyent al ofici de mestre de cases, que serà al càrrech de la vila, segons ell infòrma y convinga, ajustada y arreglada a la planta que se li entregarà. Ítem que lo dit retaule dega ser fet, fabricat y ascentat, ço és, la primera andana, de las tres de què se compon, dins un any, la segona dins un any y mitg después següents y la tercera y última dins un altre any y mitg també después següents, de manera que ha de ser fet, fabricat y ascentat dins quatre anys, del dia de la contracta en avant comptadors. Y per ço se li donaran y adelantaran lo dia de la contracta, per fer sas prevencions, mil lliuras, ascentada la dita primera andana altras mil lliuras, ascentada la segona andana altras mil lliuras y ascentada la tercera y última andana, lo dia que aspiraran los quatre anys, lo restant fins al compliment del concert.

Ítem que lo impressari no podrà fer milloras en la obra a menos de que sia ab coneixement y permís de la vila, altrament no se li abonaran ni podrà preténdrer paga per ellas.

Ítem que cada respective andana, después de ascentada, al cap de tres mesos, dega ser visurada per dos escultors, un per cada part elegidor y a costas de la part que elegirà lo seu, ab facultat de elegir un tercer la vila, en cas de discòrdia, a gastos comuns de las parts, y, cas de resultar alguna esmena, dega ser a càrrech del impressari antes de comensar a ascentar la andana immediata.

Ítem que todas las figuras deuen ser enteras en tot lo que-s poden vèurer ascentadas al retaule. Ítem que las figuras dels dos taulons del extrem de cada part de la segona andana degan ser de relleu, de las tres parts, duas.

Ítem que, per la seguretat del compliment de la obra, dega lo impressari donar idòneas fermansas a satisfació de la vila.

Ítem que, a més de dita obra, dega lo impressari, al temps de fer y ascentar la primera andana, tenir fets dotse candeleros, sa-

cra, evangeli y lavabo y una imatge de Sant Christo ab creu de la altura se li dirà y proporcionats a la obra del retaule, comprès tot ab lo concert.

Ítem que, si en lo intermedi del temps prefigit per fer dita obra lo impressari morirà, no estaran obligats sos hereus a completar-la si no voldran o no podran y, en est cas, estaran obligats a entregar la obra feta, junt ab la trassa, y a pagar lo que a cas tingan sobrepagat respecte al valor tindrà la obra treballada, segons lo preu de la contracta, estimada per dos escultors, elegidors un per cada part, ab facultat de elecció de tercer per part de la vila, com dalt és dit, pagant cada part lo seu y lo tercer per mitat».

Y ab ditas condicions y no sens ellas fan la dita concessió, aixís com millor dir y enténdrer se pot, ab cessió de tots drets y accions, ab los quals los sobre anomenats impressaris púgan usar en lo executar dita obra, aixís com millor convinga, reposant-los en lloch y dret seu, en dit nom, y dels seus en dit ministeri successors y constituhint-los senyors y procuradors com en cosa pròpia.

Lo preu o quantitat per la qual deuen executar la referida obra és sis mil lliures, moneda barcelonesa, a la qual los és estat lliurada com a menors licitadors en lo acte de la sobre mencionada junta en concurs de Jacinto Miquel y Sorts, escultor, ciutadà de Manresa, pagadoras en los terminis y plassos, modo y forma continguts en una de las sobre insertas condicions.

Y convenen, en dit nom, y en bona fee prometen fer-los valer y tenir la present concessió y pagar-los la dita quantitat en dits terminis y plassos, modo y forma sobre expressats y estar-los de evicció y a la esmena de tot ço y quant los esdevinga pagar, patir y sustenir en cas de no complir-se'ls al que ve a càrrech de dita obra y de ells, en nom de la mateixa, sens dilació ni excusa alguna, ab lo acostumat salari de procurador, restitució y esmena de totes missions y despeses, baix obligació de tots los béns, drets, rèdits y emoluments de dita obra, no, emperò, dels seus propis per tractar negoci ageno, mobles e immobles, haguts y per haver, ab renunciació a tota lley y dret de son favor y a la que prohibeix la general renunciació.

E los dits Barthomeu Soler, major, y Barthomeu Soler, menor, pare y fill, impressaris de la obra del referit retaule, presents a estas cosas, las accéptan y prometen fabricar-lo, executar-lo y ascentar-lo arreglat y conforme a la planta que se'ls ha manifestat y que realment y ab tot efecte se'ls ha entregat y conféssan tenir rebuda y cumplir las sobre insertas condicions y demés que ve a càrrech seu de haver-se de cumplir, sens dilació, compensació ni excusa alguna, ab salari de procurador dins dita vila de Tàrrega deu sous y fora de ella vint sous barcelone-

sos, ab restitució y esmena de tots danys, gastos, missions y despeses, la credulitat de tot lo que defereixen a la simple paraula o sol jurament. Y, per major seguretat del que dit és y ve a càrrech seu de haver-se de cumplir, dónan en fermansas y principals obligats a Geroni Jaumar, mitger de teler, y a Joan Güell, escultor, los dos ciutadans de Barcelona, encara que ausents, y per ells y en son nom lo reverent pare fra Anton Vinyals, religiós, sacerdot conventual en lo convent del Pare Sant Agustí ciutat extra muros de la ja dita vila de Tàrrega, procurador per ells especialment constituït y ordenat per estes coses ab acte rebut en poder del doctor Carlos Carbonell, notari públich de número de Barcelona, del qual dóna fee Joseph Comajuncosa, notari públich residint en dita ciutat, com a son substitut y per sa ausència, ab sas certificatórias lletres de sa mà y signe subscriptas y subsignadas lo dia catorse del mes de janer pròxim passat del corrent any, essent present, accepta lo càrrech de dita fermansa y promet que dits sos principals, com a fermansas, així ab los dits principals obligats, com sens ells y a soles, cumpliran y observaran tot ço y quant per aquells queda sobre promès. Y per atèndrer y cumplir totes les sobre dites coses oblígan, ço és, los dits principals sos béns y drets propis y lo dit procurador los de dits sos principals obligats com a fermansas y de qualsevol de uns y altres in solidum, mobles e immobles, haguts y per haver, renunciant al benefici de novas constitucions, divididoras y cedidoras accions, y a la epístola del emperador Adrià, consuetut de Barcelona, que parla de dos o més que in solidum se oblígan, y lo dit precurador, per dits sos principals, renuncia a la lley que diu que primer sia convengut lo principal que la fermansa y a la que diu que, faltant lo principal, quédia libre lo accessori, y tots, en dits respective noms propi y de procurador predit, renuncián a tota altra lley, dret, auxili y benefici de son respective favor, a la que prohibeix la general renunciació y expresament y per pacte a son propi fer y privilegi de ell, submetent a ells y a sos béns y de qualsevol in solidum a qualsevol altre for, jutge o cort, així ecclesiàstich com secular, facultat de variar de judici una y més vegades, y fan y firman escriptura de ters, baix pena de ters, en los llibres dels tersos dels il·lustres corregidors eo de sos magnífichs llochthinents de Barcelona, Lleyda, Tàrrega y de altre qualsevol tribunal y superior, així ecclesiàstich com secular, com és dit, obligant per ço tant solament per pacte tots sos béns y drets predits y de qualsevol de ells a soles. Y, perquè se tróban ausents de ditas cúrias, menos de la de Tàrrega, y lo dia present és un dels feriatos de la Pasqua de la Resurrecció del Senyor, los dits principals constituïhen y lo dit procurador, en nom de dits sos principals, substituïhen en

sos procuradors y de qualsevol a solas a tots los notaris y escrivans jurats de ditas cúrias actuals y futurs in solidum per poder firmar la dita escriptura de ters en dia jurídic, segons lo rigor del privilegi de ella y estil de la cúria, y prometen respectivament haver per ben fet tot quant per aquells sia obrat.

Y, així mateix, los dits Barthomeu Soler, major, y Barthomeu Soler, menor, pare y fill, de son grat y certa ciència, conféssan y en veritat regoneixen als sobre anomenats reverents y magnífich obrers que, per solta a son favor feta en lo arxiu de dita parroquial iglésia de Tàrrega per mans dels reverents capitans de la reverent comunitat de preveres de ella y de diners en dit arxiu depositats per los magnífichs regidors de la sobre dita universitat de Tàrrega a obs y per lo efecte de la obra del sobre dit retaule, han rebut realment y de fet, a sas voluntats, la quantitat de mil lliures, moneda barcelonesa, en part y paga y a bon compte de les sis mil lliures de dita moneda en què ha estat ajustada y rematada la dita obra y per lo adelantament se'ls prometé fer de ellas ab una de les condicions sobre insertas. En testimoni del que, renunciant a la excepció non numeratae pecuniae, lleys de la entrega y demás de son favor, ab lo present los ne firman àpoca.

Fetas y atorgadas y de mà pròpria de ditas parts (a las quals lo notari infrascrit fas fee conèixer) respectivament firmadas són las sobre ditas cosas en dita vila de Tàrrega, dia, mes y any dalt notats, essent presents per testimonis lo magnífich doctor en drets Joseph Ignasi Çanou, ciutadà honrat de Barcelona, y Ramon Roca, mestre fuster, los dos de la mateixa vila.

Doctor Carlos Çanou y Riu, rector y obrer.

Llorens Calbís, prevere, capità y obrer.

Doctor Francisco Escorcell, obrer.

Barthomeu Soler, mayor.

Barthomeu Soler, menor.

Fra Anton Vinyals, procurador predit.

Devant de mi Mariano Terez y Matheu, notari.

9

1766, maig, 21. Tàrrega

Els membres de l'ajuntament de Tàrrega acorden comunicar a Antoni Costa, escultor, de Berga, que ells sols no poden donar resposta a la seva petició de construir el retaule de l'altar major del l'església de Santa Maria, de Tàrrega, per un preu inferior al que fou adjudicat.

Arxiu Històric Comarcal de Tàrrega, Fons Municipal, *Consells*, 1765-1766, f. 204 v.

[*Al marge esquerre:*] Presentación de papel por Antonio Costa, escultor, de Berga, ofreciendo la sexta parte menos por el retablo mayor de

la iglesia parroquial, y respuesta a dicho papel. En las casas del común de la villa de Tàrrega, a veinte y un día del mes de mayo, año de mil setecientos y sesenta y seis, convocados en ayuntamiento los magníficos doctor Joseph Antonio Piñol, Pedro Ribera, Buenaventura Viala, Pasqual Artigues y Antonio Vidal, regidores, presidiendo el dicho doctor Joseph Antonio Piñol, como a regidor decano y, como a tal, regentando la thenencia de corregidor de la misma villa y su distrito por falta de theniente de corregidor, y acitiendo el bachiller en derechos Joseph Solsona y de Coll, síndico procurador general de la misma villa.

Fue propuesto por el dicho regidor decano que por Antonio Costa, escultor, de la villa de Berga, le ha sido presentado un papel del tenor siguiente:

«Antonio Costa, escultor, de la vila de Berga, ofereix per la sexta part menos de preu fer lo retaule major de la iglésia parroquial de esta vila de Tàrrega, tant si se fa segons la primera contracta com la segona, y ab los mateixos pactes, y donarà bonas fianzas, y suplica se junten quant antes los senyors vocals en dita obra, devant dels quals farà la mateixa oferta. Tàrrega y maitg, 18, de 1766. Anton Costa, escultor».

Y así resuelvan lo que deva practicarse y resolverse.

Fue resuelto se le respondiese en la forma siguiente:

«Se responde a Antonio Costa, escultor, que la obra del retablo mayor de esta villa no es peculiar del ayuntamiento por tenerse principalmente a la junta de obreros de dicha iglesia, a qual debe dirigir el referido Costa otro papel igual y conforme ha presentado. Después se tomará la resolución que se tenga por justa y más conveniente».

10

1766, juliol, 17. Tàrrega

El regidor degà de l'ajuntament de Tàrrega fa cessar la construcció del retaule de l'altar major de l'església de Santa Maria, de Tàrrega, d'acord amb el manament fet pel governador de Lleida.

Arxiu Històric Comarcal de Tàrrega, Fons Municipal, *Consells*, 1765-1766, f. 208 v.

[*Al marge esquerre:*] Auto y notificación de penas para que cessen en la fábrica de el retablo mayor de la parroquial de la presente villa.

En las casas del común de la villa de Tàrrega, el día diez y siete del mes de julio, año de mil setecientos y sesenta y seis, el magnífico doctor en derechos Joseph Antonio Piñol, regidor decano de dicha villa de Tàrrega y, como

a tal, regentando la thenencia de corregidor de la misma villa y su distrito, ante mi el notario público y escrivano y secretario de el magnífico ayuntamiento de la referida villa de Tàrrega infraescrito y testigos que abajo se nombrarán, ha dicho que, por quanto se halla con carta orden de el muy illustre señor don Francisco Crespo Ortís, gobernador y corregidor de la plaza y castillos de Lérida, cuyo tenor es el que se sigue:

«Muy señor mío. De orden del excelentísimo señor marquez de la Mina, a fin de enterarme de las oposiciones que hay en esta villa sobre la construcción y fábrica del retablo del altar mayor de la iglesia parroquial, mandé comparecer en mi presencia a diferentes individuos para mi instrucción y poder plenamente informar a su excelencia y, en la última conferencia con esos individuos, mandé se suspendiese la obra del citado retablo hasta que por el informe que se me debía dar determinasse si tenía lugar o no la rebaja de la sexta parte ofrezida y, respecto de no haver cumplido lo mandado, en agravio principalmente de las órdenes de su excelencia, ni por lo que mira a passarme el informe esse ayuntamiento ni por lo tocante a la suspensión de la obra, luego de rezibida ésta mandará vuesta merced al ayuntamiento que, sin dilación, passe a mi mano el informe que le tengo pedido y a cada uno de por sí de los regidores, obreros seglares, factores, maestros y demás operarios en el hecho del retablo que se abstengan y cessen en su continuación, baxo la pena de quinientas libras exigideras de sus propios bienes, y me dará aviso del recibo de ésta y de haver puesto en execución lo en ella mandado. Dios guarde a vuestra merced muchos años. Lérida y julio, 16, de 1766. Besa la mano de vuestra merced su seguro servidor don Francisco Crespo Ortís. Señor don Joseph Antonio Piñol, lugar theniente de corregidor de Tàrrega».

Y, habiendo hecho comparecer ante sí en las dichas casas del común para dar cumplimiento al contenido en dicha carta orden a Pasqual Artigues, regidor, (por no haverse en prompto hallado ningún otro, por hallarse los unos ausentes y los otros fuera la villa) al bachiller en derechos Joseph Solsona y de Coll, procurador síndico general, al doctor en medicina Francisco Escorcell, Jayme Gibert, obreros seglares, Bartholomé Soler, escultor de Barcelona y maestro e impressario de la fábrica de el retablo mayor de la parroquial iglesia de dicha villa, Pablo y Eudaldo Deltayrés, padre e hijo, maestros arquitectos de dicha obra, por tanto les notifica que, en pena de quinientas libras de bienes propios de cada uno en particular exigideras, hagan cessar y cessen respective el trabaxo de la obra de dicho retablo mayor, así de por sí como por qualquier otra persona. De que el

dicho doctor Joseph Antonio Piñol, regidor decano y regentando la thenencia, sobre nombrado me ha requerido tomar auto, el qual ha sido hecho assí como arriba se contiene, siendo presentes por testigos Narciso Colom, zapatero, y Ramon Costa, cordero, ambos porteros de las casas de dicho común. De que doy fee.

Ante mí Juan Ignacio Terez, notario, escrivano y secretario.

11

1766, juliol, 21. Tàrrega

Bartomeu, Soler, major de dies, escultor, de Barcelona, fa presentar un requeriment a Carles Sanou i Llorenç Calbís, obrers de l'obra i sagristia de l'església de Santa Maria, de Tàrrega, perquè declarin si volen protegir-lo per tal que pugui continuar la construcció del retaule de l'altar major de l'església esmentada i, en cas que aquesta obra no pugui ser continuada, si volen compensar-lo dels perjudicis que això li ocasionaria. Els obrers responen que, a causa d'algunes controvèrsies, la decisió sobre la continuació d'aquesta obra la prendrà el bisbe de Solsona.

Arxiu Històric Comarcal de Cervera, Fons Notarial, Tàrrega, 22, Marià Terez i Mateu, *Manual*, 1765-1766, f. 254.

En la villa de Tàrrega, obispado de Solsona y corregimiento de Lérida, a veinte y un día del mes de julio, año del nazimiento del Señor de mil setecientos y secenta y seis, siendo presente y para las abaxo escritas cosas llamado y requerido yo Mariano Terez y Matheu, por autoridades apostólica y real notario público de dicha villa infrascrito, y siendo, assí mismo, presentes por testigos el reverendo Jayme Maymó, presbitero y ecónomo, regente la cura de almas de la iglesia parroquial de la villa de Vilagrassa, y Juan Freixes, labrador, del lugar de la Mora, a ellos llamados y especialmente tomados, Bartholomé Soler, mayor de días, escultor, ciudadano de Barcelona, constituido personalmente delante y en presencia del reverendo doctor Carlos Çanou y Riu, presbítero y retor de la iglesia parroquial de Santa María de la misma villa de Tàrrega y, como a tal, otro de los obreros de la obra y sacristía de dicha parroquial iglesia, personalmente hallado en la casa de su habitación, cita en la calla llamada de Agodés de ella, (conozidos todos por mí dicho e infrascrito notario) le presentó y notificó u por mí el mismo dicho e infrascrito notario presentarle, notificarle y leherle públicamente instó y requirió un requerimiento e interpellación en escritos del tenor siguiente:

«Reverendos señores doctor Carlos Çanou y Riu, presbítero y retor de la iglesia parroquial de Santa María de esta villa de Tàrrega, y Lorenzo Calbís, presbítero y capitán primero de la comunidad de presbíteros de dicha parroquial iglesia, y, en dichos respective nombres, obreros de la obra y sacristía de la misma parroquial iglesia, bien saben vuestras mercedes e ignorar no pueden como el día primero de enero próximo passado del corriente año en la junta de obreros que se celebró en las casas comunes de esta villa, en concurrencia de otros escultores, sin esta parte de Bartholomé Soler, escultor, ciudadano de Barcelona, se le fue dada a éste la construcción de la obra del retablo mayor de la referida parroquial iglesia en la forma que manifiesta la planta que se le entregó por haver ofrezido el dicho Soler hazerla por menor precio que los demás, mediante diferentes condiciones que para su cumplimiento firmaron vuestras mercedes y el mismo Soler, y que la dicha contrata fue después reduzida a escritura pública y firmada también por vuestras mercedes y dicho Soler en autos de Mariano Terez y Matheu, notario público de dicha villa de Tàrrega, a quatro de abril próximo passado de este año, menos ignorar pueden vuestras mercedes que en virtud y para el cumplimiento de la tal contracta el dicho Bartholomé Soler, escultor, tiene hecha provisión de mucha madera de álamo y que dende entonces está trabajando en la referida obra él mismo con tres mancebos escultores y tres arquitectos, con lo que tiene adelantada mucha parte de la obra y expendida conciderable suma, tampoco ignorar pueden vuestras mercedes que el día treze de los corriente mes y año el doctor Joseph Antonio Piñol, regidor decano, regente la bara de theniente de corregidor de esta villa, de orden que dixo tener del cavallero corregidor de Lérida, mandó al dicho Bartholomé Soler suspendiesse el trabajo de dicha obra y que, reportado a vuestras mercedes, li dixerón la continuasse y, practicándolo assí, que el día diez y siete de los mismos corrientes mes y año el dicho doctor Piñol, mediante la misma orden, le puso pena de quinientas libras para que no la continuasse y esto mismo reportó también a vuestras mercedes y le dixerón suspendiesse la obra y que providenciarían para que pudiesse continuarse y como el dicho Bartholomé Soler tenga los arquitectos y manzebos escultores asalariados, a más de los alimentos que les presta, y hayan passado sinco días hasta el presente que ha havido de cessar en el referido trabajo en virtud del mandato penal y orden de vuestras mercedes, sin que vea efectos de su protección para poderla continuar quando nada tiene ni sabe ni se le ha notificado si cosa hay concerniente a la obra para que la deva suspender y cessar de su trabajo. Por tanto, el mismo Bartholomé

Soler requiere e interpella a vuestras mercedes por primera, segunda y tercera vezes y por quantas de drecho menester sea declaren dende luego su ánimo de si quieren o no empararle y protexerle para el logro de que se continúe la mencionada obra y si quieren estar o no a la enmienda de los daños, perjuhizios y costas que le sigan y puedan seguir de dicha suspensión y de no poder continuar la obra, que, de lo contrario, que no crehe, les protesta de recorrer a legítimo superior para que les obligue al cumplimiento de lo que le han prometido y al recobro de dichos daños, perjuhizios y costas, de todo lo que y demás lícito protestar a vuestras mercedes protesta. Requiers vos notarium, etc.»

La qual requisición, así como queda dicho presentada, notificada y públicamente lehada, fue por mí dada copia de ella al dicho doctor Carlos Çanou y Riu, presbítero, retor y obrero sobre nombrado, el qual, respondiendo, dixo que se reservava el término establecido por drecho para responder.

Seguidamente, en los mismos día, mes y año arriba notados, siendo presente y requerido yo dicho e infrascrito notario y siendo, así mismo, presentes por testigos Joseph Sanjoán, professor en drechos, y Pablo Farré, manzebo cubero, ambos de la referida villa de Tàrrega, también a estas cosas llamados y especialmente tomados, el ante nombrado Bartholomé Soler, escultor, constituido personalmente delante y en presencia del reverendo Lorenzo Calbís, presbítero y capitán en orden primero de la comunidad de presbíteros de dicha parroquial iglesia de Tàrrega y, como a tal, otro de los obreros de la obra y sacristía de ella, personalmente hallado en su propia casa, cita en la calle llamada de Urgellet de la misma villa, también conozido por mí, le presentó y notificó u por mí presentarle, notificarle y leherle públicamente instó y requirió la misma sobre incerta requisición u interpellación, de la qual inmediatamente fue por mí dada copia al mismo reverendo Lorenzo Calbís, presbítero, capitán y obrero ante dicho, quien, respondiendo, igualmente dixo que se reservava el término establecido por drecho para responder.

Y, después, el día siguiente veinte y dos de los mismos sobre notados mes y año, ante mí dicho e infrascrito notario, de Jacinto Pujol, labrador, y de Ramón Roca, carpintero, ambos vezinos de la ya dicha villa de Tàrrega, testigos a este efecto llamados, constituidos personalmente los dichos reverendos doctor Carlos Çanou y Riu y Lorenzo Calbís en la citada casa de la habitación de dicho doctor Çanou, respondiendo, según dixeron, a la sobre continuada interpellación a cada uno de ellos presentada, el mismo doctor Çanou puso en mis manos un papel de respuesta en escritos que en las suyas tenía del tenor siguiente:

«Satisfaciendo el doctor Carlos Çanou y Riu, presbítero y retor de la parroquial iglesia de la villa de Tàrrega, y el reverendo Lorenzo Calbís, presbítero y capitán primero de la reverenda comunidad de presbíteros de dicha parroquial iglesia, y, en dichos respective nombres, obreros de la obra y sacristía de la misma iglesia, a una requisición a ellos presentada a pedimiento de Bartholomé Soler, ciudadano de Barcelona, escultor e impressario de el retablo mayor que se construye para dicha parroquial iglesia, que empieza “Reverendos señores” y feneze “Requiers vos notarium”, dizen que, haziéndose cargo de todo lo referido por el expressado requiriente, que, como hayan sobrevenido algunas controversias a cerca la continuación de la obra del expressado retablo que para terminarlas es menester superior conozimiento y autoridad, les ha sido precisso hazer recurso al ilustríssimo señor obispo de Solsona, en cuyas manos lo tienen dexado para que providencie lo más conforme a justicia, y assí, hasta que dicha superioridad resuelva lo que le pareziere, no pueden dichos respondientes dar curso alguno a las pretenciones que menciona el requiriente, y piden los mismos no se dé copia simple ni authéntica de dicha requisición al expressado Bartholomé Soler, impressario, sin incerta de la presente respuesta, de que requieren al escrivano.»

Y requirieron respective, a saber, el dicho Bartholomé Soler llevar auto de la notificación de dicha interpellación y los dichos doctor Carlos Çanou y Riu y Lorenzo Calbís no librar copia authéntica de ella sin inserta de su respuesta y sí de una y otra cosa librarla a ellos y a otros de quienes sea interés.

Todo lo qual respectivamente ha sido hecho y practicado assí como arriba se conti[e]ne.

Ante mí Mariano Terez y Matheu, notario.

12

1767, gener, 9. Tàrrega

Bartomeu Soler, major de dies, i Bartomeu Soler, menor de dies, pare i fill, escultors, de Barcelona, reconeixen haver rebut 630 lliures, que són la resta de l'import de 1.000 lliures que els ha estat satisfet per haver acabat la primera andana del retaule de l'altar major de l'església de Santa Maria, de Tàrrega.

Arxiu Històric Comarcal de Cervera, Fons Notarial, Tàrrega, 22, Marià Terez i Mateu, *Manual*, 1766-1767, f. 48 v.

En la vila de Tàrrega, bisbat de Solsona, a nou dies del mes de janer, any de la nativitat del Senyor de mil set-cents seixanta-y-set, Barthomeu Soler, major de dies, y Barthomeu

Soler, menor de dies, pare y fill, escultors, ciutadans de Barcelona, de son grat y certa ciència, conféssan y en veritat regoneixen als reverents doctor Carlos Çanou y Riu, prevere y rector de la iglésia parroquial de Santa Maria de dita vila de Tàrrega, Joseph Grau, prevere y lo present y corrent any capità primer de la reverent comunitat de preveres de dita parroquial iglésia, y als magnífichs doctor en medicina Francisco Escorcell y Jaume Gibert, en lo any passat de mil set-cents seixanta-y-sinch regidors primer y tercer de la universitat de la mateixa vila, est per ausència de Ramon Borràs, regidor segon, encara que ausents, y al notari infrascrit per ells present y acceptant, que, per mans dels reverents capitans de dita reverent comunitat y de diners depositats en lo arxiu de dita parroquial iglésia y destinats per la obra del retaule major de la mateixa, los han donat y pagat, en bona moneda de comptants, realment y de fet, a ses voluntats, de una part dos-centes y trenta lliures y de altra los dits reverents y magnífichs obrers quatre-centes lliures, moneda barcelonesa, que són y los cedeixen ditas dos quantitats, que juntas en una fan la de sis-centes y trenta lliures, per compliment y entera paga de les mil lliures que-ls deuen pagar conclosa la primera andana, que ja ho és, del retaule major de dita parroquial iglésia y a bon compte del preu fet de dit retaule, que en seguiment de la resolució presa per la junta de dita obra, celebrada lo dia primer de janer del any pròxim passat de mil set-cents seixanta-y-sis, los donaren a fer y fabricar, ab acte rebut en poder del notari infrascrit lo dia quatre de abril de dit pròxim passat any. Y diuen per compliment y entera paga, com hàjan rebut les restants tres-centes setanta lliures, ço és, dos-centes y cinquanta a tres de setembre, setanta a vuit de novembre pròxim passats, ab àpocas rebudas en poder del notari infrascrit, y cinquanta de Ramon Targa, de orde del magnífich ajuntament. Y per ço, renunciant a la excepció non numeratae pecuniae, lleys de la entrega y demás de son favor, en testimoni de ditas coses los dits confitents (que de conèixer-los lo notari infrascrit fas fee) atórgan y de sa pròpia respectiva mà fírmán la present àpoca en dita vila de Tàrrega, dia, mes y any dalt notats, essent presents per testimonis Joan Ignasi Terez, notari públich, y Joseph Segura, jove, pagès, los dos de la mateixa vila.
Barthomeu Soler, mayor.
Barthomeu Soler, menor.
Devant de mi Mariano Terez y Matheu, notari.

13

1767, octubre, 25. Tàrrega

Bartomeu Soler, menor de dies, escultor, de

Barcelona, reconeix haver rebut 683 lliures, que són una part de l'import del retaule de l'altar major de l'església de Santa Maria, de Tàrrega.

Arxiu Històric Comarcal de Cervera, Fons Notarial, Tàrrega, 22, Marià Terez i Mateu, *Manual*, 1766-1767, f. 365.

En la vila de Tàrrega, del bisbat de Solsona, a vint-y-sinch dies del mes de octubre, any de la nativitat del Senyor de mil set-cents seixanta-y-set, Barthomeu Soler, menor de dies, escultor, ciutadà de Barcelona, de son grat y certa ciència, confessa y en veritat regoneix als reverents doctor Carlos Çanou y Riu, prevere y rector de la iglésia parroquial de Santa Maria de dita vila de Tàrrega, Joseph Grau, prevere y actual capità en orde primer de la reverent comunitat de preveres de dita parroquial iglésia, y als magnífichs doctor en drets Joseph Anton Pinyol y batxiller en drets Pere Ribera, en lo any prop passat regidors primer y segon de la universitat de dita vila y en dits respectiva noms obrers de la obra y sacristia de la mateixa parroquial iglésia de Tàrrega, presents lo dit reverent Joseph Grau y doctor Joseph Anton Pinyol, que dels diners depositats en lo arxiu de la pròpia parroquial iglésia y destinats per la paga del preu fet del retaule major de ella consedit a ell y a altre Barthomeu Soler, major de dies, també escultor, ciutadà de Barcelona, son pare, ha rebut, realment y de fet, a ses voluntats, per mans dels reverents capitans de la sobre dita reverent comunitat, la quantitat de sis-centes vuitanta-y-tres lliures, moneda barcelonesa, per compliment y entera paga de les tres mil y tres lliures que ell y dit son pare tenen rebudes fins al dia present a compte de dit preu fet en esta manera, a saber, trenta-y-tres lliures ab pòlissa de vint-y-tres juny, dos-centes lliures ab pòlissa de tres juliol, tres-centes lliures ab pòlissa de vint-y-quatre agost y cent cinquanta lliures ab pòlissa de catorse de octubre, tots del present y corrent any, libradas per dits reverents y magnífichs obrers a pagar de dit depòsit, les quals vol vingan compresas ab la present per a què una mateixa quantitat no aparega ser dos vegades pagada. Y diu per compliment y entera paga de les tres mil y tres lliures, com tinga rebudes les restants dos mil tres-centes y vint lliures, ço és, mil lliures ab àpoca de quatre abril, dos-centes cinquanta lliures ab àpoca de tres de setembre, setanta lliures ab àpoca de vint de novembre del any pròxim passat de mil set-cents seixanta-y-sis, sis-centes y trenta lliures ab àpoca de nou de janer, vint lliures ab àpoca de denou y tres-centes lliures ab àpoca de vint-y-sis de mars, totes del present y corrent any, rebudas totes las sobre calendadas en poder del notari infrascrit, baix los dits respectiva calendaris, y

sinquanta lliures que de orde dels magnífichs regidors de dita vila de Tàrrega entregà y reberen de Ramon Targa, comerciant, de la mateixa vila, al qual se firmà lo corresponent recibo. En testimoni del que, renunciant a la excepció non numeratae pecuniae, lleys de la entrega y demés de son favor, lo dit confident (que de conèixer-lo lo notari infrascrit fas fee) atorga y de sa pròpia mà firma las presents època, confessió y regoneixensa en dita vila de Tàrrega, dia, mes y any dalt notats, essent presents per testimonis lo reverent doctor Ramon Terez y Sobirana, prevere, de la mateixa vila, y Christòfol Perelló y Patau, pagès, de la de Vilagrassa.

Barthomeu Soler, menor.

Devant de mi Mariano Terez y Matheu, notari.

14

1768, octubre, 1. Tàrrega

Bartomeu Soler, menor de dies, escultor, de Barcelona, es compromet a construir un retaule per a la capella de la confraria de Nostra Senyora del Roser, establerta a l'església de Santa Maria, de Tàrrega.

Arxiu Històric Comarcal de Cervera, Fons Notarial, Tàrrega, 22, Marià Terez i Mateu, *Manual*, 1767-1768, f. 379.

En la vila de Tàrrega, del bisbat de Solsona, al primer dia del mes de octubre, any de la natiuïtat del Senyor de mil set-cents seixanta-y-vuit, de y sobre les coses avall escrites, per y entre los honorables Isidro Nicolau, pagès, Joseph Isanda, comerciant, Anton Bornió, botiguer de teles, y Andreu Minguell, serraller, en calitat de capitans de la devota confraria de Nostra Senyora del Roser, erigida en la iglésia parroquial de Santa Maria de dita vila de Tàrrega, de part una, y Barthomeu Soler, menor de dies, escultor, ciutadà de Barcelona, de part altra, en rahó de fer y fabricar un retaule per y en la capella de dita devota confraria col·locada en dita parroquial iglésia, és estat pactat, convingut y ajustat lo següent:

Primo que los dits capitans donan a fer y fabricar al sobre anomenat escultor lo retaule de dita confraria, segons manifesta lo plano y perfil que se li ha entregat, format a dit efecte.

Ítem que dit escultor impressari se obliga en fer y ascentar lo dit retaule en tot lo àmbit del frente o presbiteri de dita capella a totes costas suas, menos en lo tocant al que se oferesca de obra de mestre de cases, que serà de la obligació de dita confraria, encabint a dit retaule la Verge, Cor de Jesús y àngels que ja se tròban en lo altar actual fets de escultura.

Ítem que, a més del que manifesta lo perfil, dega dit escultor encabir sinch misteris gososos, ço és, dos a cada part o costat de la Verge y en lo llarch a hont sols se'n manifesta un y altre en la peanya o trono de la Verge.

Ítem que, a més del que manifesta lo perfil, dega fer un pontifical de dotse candeleros, imatge de Christo ab creu, sacra, lavabo y evangeli proporcionats al retaule.

Ítem que lo dit escultor promet y se obliga en tenir fet y ascentat dit retaule dins un any, del dia present en avant comptador, y los dits capitans en pagar-li sinch-centes lliures en què queda ajustada dita obra, ço és, dos-centes lliures de comptants lo dia present, cent lliures per tot mars, altres cent lliures per tot agost, los dos pròxims vinents, y les restants cent lliures luego de ascentat lo retaule, a qual fi se li entrega la trassa, que deurà retornar acabada de ascentar la obra.

Ítem que, luego de ascentada la obra, sia facultatiu a la confraria fer-la visurar per un escultor per sa part y altre per part de dit impressari, ab facultat de elegir tercer en cas de discordar, a gastos de cada part lo seu y lo tercer per mitat.

Tot lo que la una part a la altra vicitudinàriament promet atèndrer y cumplir y los pactes predivts, segons que a càrrech de cada una vénen de haver-se de cumplir, tenir y servir, sens dilació, compensació ni excusa alguna, ab salari de procurador dins dita vila de Tàrrega deu sous y fora de ella vint sous barcelonesos, ab restitució y esmena de tots danys, gastos, interessos, missions y despeses, y ab obligació, ço és, los dits honorables capitans dels béns, drets y rèddits de dita devota confraria, no emperò dels seus propis per tractar negoci ageno, y lo dit Barthomeu Soler dels seus propis, mobles e immobles, haguts y per haver, ab renunciació a tota lley y dret de son respective favor y a la que prohibeix la general renunciació, y ab jurament llargament.

Y així respectivament ho atórgan en la sobre dita vila de Tàrrega en los dia, mes y any desobre notats, essent presents per testimonis lo reverent doctor Ramon Terez y Sobirana, prevere, y Pasqual Artigues, major de dies, pagès, los dos de la mateixa vila, y dits contrahents (als quals lo notari infrascrit fas fee conèixer) ho firman, ço és, de voluntat del dit Joseph Isanda, que diu no sab de escriurer, lo dit doctor Ramon Terez y Sobirana y los demés de sa pròpia respective mà.

De voluntat de dit Joseph Isanda, doctor Ramon Terez y Sobirana, prevere.

Isidro Nicolau.

Anton Bornió.

Andreu Minguell.

Barthomeu Soler.

Devant de mi Mariano Terez y Matheu, notari.

Notes

¹ Aquest temple havia resultat parcialment derruït a causa de l'ensorrament del campanar que s'havia produït l'any 1672. Construït de nou a partir d'un projecte elaborat per Josep de la Concepció, no s'acabà fins a l'any 1742 (Josep Maria SEGARRA I MALLA, *Història de Tàrraga*, vol. II, Tàrraga, Museu Comarcal, 1987, ps. 177-187).

² Ramon NOVELL, article «Tàrraga», dins *Gran enciclopèdia catalana*.

³ *Història gràfica de l'Urgell, Tàrraga*, Consell Comarcal de l'Urgell, 1993, p. 109.

⁴ Aquest reliquiari de les Santes Espines fou construït possiblement per l'argenter cerverí Damià Ferrando aproximadament l'any 1553 (Josep M. LLOBET I

PORTELLA, *Art cerverí del segle XVI*, Lleida, Virgili & Pagès, 1990, ps. 116-117).

⁵ *Arxiu Històric Comarcal de Tàrraga*, Fons Municipal, Consells, 1755-1757, f. 483 v.

⁶ Sobre aquest escultor, hom pot veure la important biografia escrita per Cèsar MARTINELL, «El escultor Luis Bonifás y Massó. 1730-1786», *Anales y boletín de los museos de arte de Barcelona*, vol. VI, 1 i 2 (gener-juny 1948).

⁷ Cèsar MARTINELL, en la seva obra «El escultor Luis Bonifás y Massó. 1730-1786», que ja hem esmentat, no indica que Lluís Bonifaç dissenyés el retaule de l'altar major de l'església de Santa Maria, de Tàrraga.

⁸ *Història gràfica de l'Urgell*, p. 109.

Addenda

Trobant-se aquest article a la impremta, hem localitzat el contracte de la construcció del retaule dels Dolors. Vista la importància del document, ja que el seu contingut ens permet saber, entre altres coses, que la fabricació d'aquest retaule va ser encarregada a Pere Costa, escultor de Barcelona, que fou assenyalat un període d'un any per a elaborar-lo i que el seu preu va ser fixat en 600 lliures, hem cregut convenient afegir-lo al final de l'article en forma d'addenda.

1747, octubre, 1. Tàrraga

Pere Costa, escultor, de Barcelona, es compromet a construir un retaule per a la capella de la congregació de Maria Santíssima dels Dolors, establerta a Tàrraga.

Arxiu Històric Comarcal de Cervera, Fons Notarial, Tàrraga, 27, Joan Àngel López i Jover, *Manual*, 1746-1747, f. 170.

Die prima octobris M DC XXXXVII.

Per y entre los senyors doctor Joseph Manuel Soler, Francisco Llopis, Joseph Fontanet, argenter, y Anton Mestres y Mestres, candeler de cera, tots de la present vila de Tàrraga, bisbat de Solsona, en nom y com a tenint commissió y facultat per estas cosas a ells donada per la venerable congregació de Maria Santíssima dels Dolors, de la mateixa vila, en lo dia vint-y-vuyt de setembre pròxim passat, com és de veurer en lo llibre de resolucions de dita congregació, de una part, y lo senyor Pere Costa, escultor, de Barcelona, habitant en la ciutat de Cervera, de dit bisbat, de part altra, per rahó de fer y fabricar un retaule per lo altar de la capella de dita venerable congregació, y, així mateix, com al peu del present se veurà, se ha convingut y pactat lo següent:

Primo que dit Pere Costa se obliga a fer y fabricar un retaule conforme demostra la trassa y planta formada per est effecte y firmada del

dia present per los dits senyors contrahents, y se ha entregat a dit Costa per posar en execució la obra de dit retaule.

Ítem tindrà obligació de fer per dit retaule y ab la forma necessària y corresponent a ell, segons bon art y proporcions de escultor, dos imatges, la una de Christo, senyor nostre, y la altre de Maria Santíssima dels Dolors, que, vestida a costas de dita congregació, ha de tenir-lo com a mort y nus en sos brassos, sentada al devant de una creu, com se estila en las congregacions.

Ítem tindrà obligació dit Pere Costa, impressari, de posar a sas costas per ditas imatges y retaule tota la fusta y demés materials de claus y ayguacuyt que seran menester, y que la fusta sia de albe de bona qualitat, sens ésser corgelada ni riquurada.

Ítem tindrà obligació dit impressari de treballar dita obra segons bon art de escultor, arquitecto y entellador, y, en cas que los dits senyors commissionats considèrian y vullan revistar o fer revistar dita obra y los apareixerà que se executa contra los pactes convinguts, dega dit impressari esmenar aquellas pessas y fer-las com està convingut y pactat, la qual revista púgan fer tantas quantas vegadas tindran gust.

Ítem deurà lo impressari fer la obra puntualment com la planta y perfil demostra, sens apartar-se en cosa de ell. Y, com en lo dibuix nos-s poden expressar los adornos tant per menut, dega lo impressari fer aquells sens llevar-los cosa dels relleus ni de la distribució que necessitan.

Ítem que deurà fer un Sant Christo, las sacras y sis candeleros a tall de plata per lo dit altar. Ítem que per preu y paga de dit retaule, imatges y demés cosas sobre ditas se donaran per dita congregació eo per dits commissionats en nom de ella, se donaran y pagaran a dit Pere Costa, impressari, sis-centes lliuras barcelonesas, ab las pagas següents: primo cent lliuras de comptants lo dia present, altres

cent lliuras quant estigan avansadas las ditas imatges de Christo, senyor nostre, y Maria Santíssima dels Dolors, dos-centes lliuras a mitja fenyta y las restants dos-centes lliuras al estar ascentada y habilitada la dita obra, però de dit preu deurà dit impressari pagar la mitat del que costarà de encarnar ditas dos imatges y del dorar la corona y caps de creu.

Ítem ab pacte que dita obra deurà ser fetta y ascentada dins un any de vuy en avant comptador y visurada per un o més visors pagats per las parts, respectivament.

Ítem donarà la congregació a sas costas tot lo que sia de mans y material de mestre de cases, com tots los aparatos de fer vestidas, fer y desfer aquellas, y fer picar las pedras dels plintos de dit retaule, per los quals donarà lo impressari la plantilla y midas per a fer-los, com y també donarà la congregació tota las fusta que menester serà per permòduls per fortificar lo dit retaule, y la escala que puja al camarín la farà la congregació.

Ítem lo impressari deurà fer (comprès ab lo preu sobre dit), junt ab lo dit retaule, lo camarín de fusta de albe, ab las mateixas qualitats expressadas de bondat, fent aquell de sola arquitectura, ab archs, mitja taronja y la porta per a entrar y altre de coleteral per correspondència, y sobre los archs farà una cornisa adornada, així com la del retaule, y en lo mitg de la mitja taronja farà un Esperit Sant ab un circuit de núvols y serafins.

Totas las quals cosas, és a saber, cada una de ditas respective parts lo que los toca de ellas, prometen cumplir com sobre se conté, sens més dilació ni excusa, ab restitució y esmena de tots danys, interessos y despesas. Y, per atèndrer y cumplir las ditas cosas, oblígan, ço és, los dits senyors commissionats a dit impressari tots los béns, rèddits y emoluments de dita venerable congregació y lo dit Anton Mestres tots sos béns y drets, mobles e immobles, haguts y per haver, respecte que ell és qui ha de pagar las ditas sis-centes lliuras com a hereu universal de Anton Mestres, candeler de dita present vila de Tàrrega, quòndam son pare, per haver-las llegadas ab son testament per la fàbrica de dit retaule a la dita venerable congregació, ab totas renunciacions necessàrias y pertanyents, y ab jurament llargament.

Y lo dit Pere Costa, impressari, per cumplir lo que li toca de ditas cosas, obliga a dita venerable congregació tots sos béns, accions y drets, mobles e immobles, haguts y per haver, ab totas renunciacions necessàrias y pertanyents, y de son propri for, ab submissió al de qualsevol altre, secular solament, y ab

jurament llargament.

Més avant los dits senyors doctor Joseph Manuel Soler, Francisco Llopis y Joseph Fontanet, inseguint lo result en la sobre calendada congregació, en vista de la súplica que donà a ella lo dit Anton Mestres y Mestres, que se troba insertada en aquella, de son grat y certa sciència, pagant com deurà lo dit Anton Mestres las ditas sis-centes lliuras, inseguint pòlissas firmadas per dits tres commissionats a favor de dit Pere Costa en paga del que se ha expressat en lo present acte y prenent recibo de dit Costa al peu u dors de ellas, habilitaran y legitimaran, com ara per a després de fetta així la dita paga habilitan y legitiman aquella, per a què sia com realment és en satisfació del sobre dit llegat per est effecte fet per lo dit Anton Mestres, son pare. Però y encara, per quant en cas de no donar-se la deguda effectuació a dit retaule, tenint alguna quantitat adelantada, inseguint ditas pòlissas fahedoras, podria quedar perjudicat dit Anton Mestres per la rahó de que lo dit son pare, en cas de no efectuar-se lo dit retaule, llegà las ditas sis-centes lliuras per altrás obras pias, per tant, en dit nom de commissionats, convenen y prometen restituir y tornar a dit Anton Mestres la quantitat que, inseguint ditas pòlissas, tingués pagadas a bon compte de ditas sis-centes lliuras, sens dilació ni excusa, ab restitució y esmena de tots danys, interessos y despesas, sempre y quant per dit Anton Mestres y los seus sían dits commissionats o dita venerable congregació legítimament requirits y lo dit Anton Mestres requirit de cumplir lo altre llegat pio per la falta de effectuació de dit retaule, obligant per ço los béns, rèddits y emoluments de dita congregació, no emperò sos béns propis per tractar negoci alieno, ab totas renunciacions necessàrias y pertanyents, y ab jurament llargament.

Fet y de mans pròprias de dits contrahents (als quals fas fe conèixer jo lo notari baix escrit) firmat fonch lo present acte en dita vila de Tàrrega lo dia primer de octubre, any comptat des de la nativitat de nostre senyor Jesuchrist de mil set-cents quoranta-y-set, essent presents per testimonis Roch Ortís, pagès, de dita vila de Tàrrega, y Pere Palou, escrivent, en la mateixa vila habitant.

Doctor Joseph Manuel Soler.

Francisco Llopis.

Joseph Fontanet.

Anton Mestres.

Pera Costa, esculptor.

Apud me Ioannem Angelum López et Jover, notarium.

Retaule dels Dolors
de Maria Santíssima
a l'església de Santa Maria de Tàrraga
(destruït l'any 1936).
(Fotografia: Lluís Sarret. C. P. Francesc Robinat)

**Retaul de Nostra Senyora de l'Esperança, la Puríssima Sang
de Jesucrist i les Santes Espines a l'església de Santa Maria de Tàrrega**
(destruït l'any 1936).
(Fotografia: Lluís Sarret. C. P. Francesc Robinat)

Retaula de Nostra Senyora del Roser a l'església de Santa Maria de Tàrraga
(destruït l'any 1936). (Fotografia: Lluís Sarret. C. P. Francesc Robinat)